

Тетяна Зевченко, Наталія Дудик

*Уманський державний
педагогічний університет*

імені Павла Тичини

(м. Умань, Україна)

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ ТА ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У СЕРЕДНІХ ШКОЛАХ

Одне з першочергових завдань сучасної школи – допомога учневі повніше використовувати свої інтелектуальні можливості, а це можна здійснити лише за умов індивідуального підходу до нього. На сучасному етапі розвитку педагогічних наук у зв'язку з інтенсифікацією навчального процесу проблема індивідуалізації та диференціації навчання набуває особливої актуальності.

Старшокласник як суб'єкт навчальної діяльності знаходиться у специфічній соціальній ситуації розвитку і характеризується якісно новим змістом цієї діяльності, який, згідно з І.О. Зимньою, визначається такими компонентами: організацією і систематизацією індивідуального досвіду на основі його розширення, доповнення і внесення нової інформації, розвитком самостійності, творчого підходу до рішення, вмінням приймати рішення, аналізувати суттєве і критично його переосмислювати.

Індивідуалізація навчання іноземної мови дає можливість розвивати інтереси учнів, їхні нахили і здібності, сприяє ефективному засвоєнню знань та розвитку мовних умінь і навичок. Під індивідуалізацією навчання розуміється максимальне наближення процесу навчання до оптимальної моделі, коли кожен учень працює в придатному для нього темпі, манері, що відповідають його загальній підготовці, здібностям, обсягу оперативної пам'яті, рисам характеру і емоційному стану. Індивідуалізація навчання, що спирається на індивідуально-

психологічні особливості учнів, має забезпечити розвиток їх потенційних здібностей та можливостей.

Психологи доводять, що учні різних типів нервової системи потребують різних режимів роботи, тому для ефективного навчання іноземної мови важливе значення має врахування найістотніших особливостей нервової системи учнів. Слід пам'ятати, що великий вплив на ефективність процесу навчання мають також індивідуальні особливості в плані таких компонентів пізнавальної діяльності, як сприйняття, увага, пам'ять, мислення і спеціальні здібності.

Знання закономірностей пам'яті людини та типів пам'яті особливо необхідне для організації навчального процесу. В оволодінні іноземною мовою велике значення має зоровий і слуховий тип пам'яті. Сприйняття інформації зводиться до того, що зовнішні подразники впливають на зорові та слухові рецептори, які у відповідь на це виробляють нервові імпульси. Сприйняті подразники обробляються в сенсорній ділянці нервової системи, проте аудитивне заcodування інформації проходить інакше, ніж візуальне: зорова система працює на трьох рівнях: сенсорному, перцептивному та апперцептному. Цим пояснюється недостатній рівень розвитку аудитивного каналу прийому інформації і обсягу слухової пам'яті більшості учнів. Методика викладання іноземної мови повинна орієнтуватися на різні типи пам'яті, підвищуючи дію подразників комбінованим впливом на органи чуття учнів, пам'ятаючи, що навчання усного мовлення передбачає виконання великої кількості усних вправ, вправ на аудіювання, з якими учні зорового типу пам'яті не можуть справитись без спеціальної підготовки. Слухова мовна пам'ять розвивається на основі систематичного аудіювання матеріалів іноземною мовою, а зорова, відповідно, під час тривалої роботи з друкованими підручниками.

Аналізуючи індивідуально-психологічні характеристики стосовно навчання іноземної мови, слід розрізняти загальну розумову працездатність і мовну тривалість: без розвиненої мовної витривалості індивіди не здатні ні

розмовляти іноземною мовою, ні аудіювати іноземне мовлення протягом тривалого часу, тому слід приділяти значну увагу розвитку мовної витривалості на основі різних розумових навантажень із застосуванням відповідної методики і спеціального комплексу вправ.

Індивідуалізація і диференціація навчання іноземної мови дають ефективні результати при вмілому і раціональному їх застосуванні.

Для успіху всього навчання іноземної мови дуже важливо створити такі умови, за яких максимально розкрилися б індивідуальні можливості кожного учня. Потрібно проектувати не одну програму дій для цілого класу, а кілька, кожна з яких адресувалася б певній підгрупі учнів. Ось чому диференціація є однією з основ оптимізації навчально-виховного процесу. Здійснення диференціації на практиці передбачає:

а) вивчення типологічних особливостей учнів та рівня їх успішності з метою загальної оцінки їх можливостей;

б) організаційне розв'язання проблеми диференціації, наприклад, поділ групи на підгрупи з урахуванням навчальних можливостей учнів, виділення окремих підгруп слабших або сильніших учнів;

в) вивчення вимог програми і структури змісту навчального матеріалу під кутом зору його скорочення, розширення, спрощення, дозування, градації.

Вчені виділяють три можливі форми організації диференційованого навчання іноземних мов:

а) відкрита диференціація, яка передбачає поділ групи на 2 підгрупи (А і В);

б) напіввідкрита диференціація полягає в тому, що рівень успішності учнів враховується при поділі класу на групи, що є специфічним для предмета іноземної мови;

в) прихована диференціація – така організація навчального процесу, коли за допомогою індивідуальних карток підгрупі слабших учнів дається додаткова мовна або ситуативна підтримка.

Вибір форми диференціації залежить від об'єктивних умов, складу учнів, схильності вчителя до тих чи інших форм роботи.

Вчитель повинен бути дуже обережним в питаннях диференціації. Мета її – дати можливість всім учням відчувати радість праці. А це можливо лише за умов дійсно демократичних, гуманних стосунків вчителя і учнів, в атмосфері доброзичливості та співробітництва.

Відповідно до форми диференціації добираються і навчальні матеріали. 2-3 завдання можуть відрізнятися складністю, але всі вони повинні мати однакову тематичну спрямованість і відповідати програмі та підручникам. Завдання ускладнюються за рахунок поглиблення проблеми. Для учнів слабшої групи увага зосереджується на добиранні конкретних завдань, на закріпленні пройденого і багаторазовому повторенні одного і того ж матеріалу. Учні цієї групи повинні насамперед оволодіти найбільш суттєвим, основним.

Література

1. Вишневецький О.І. Діяльність учнів на уроці іноземної мови. Посібник для вчителів. – К. : Рад. шк., 1989. – 224 с.
2. Ляховицький М.В., Ніколаєва С.Ю. Індивідуалізація навчання іноземної мови в школі. – К. : Рад. шк., 1978. – 120с .
3. Ляшенко О.І. Диференціація як основоположний принцип шкільного навчання // Педагогіка і психологія. – 2009. - №1. – С. 40-45.
4. Максименко С.Д. Диференційоване навчання: до проблеми психологічного супроводу // Педагогіка і психологія. – 2009. - №1. – С. 46-53.